

**JAARBOEK
VAN HET
 EUROPEES
GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN
PENNINGKUNDE**

20
15

INHOUDSTAFEL

Verantwoordelijken van het EGMP	I
Afdelingen van het EGMP	II
Verslag van de AV van het EGMP FV (30/V/2015)	VI

Luk BEECKMANS, Jean-Pierre PARENT & Nico DE BROUWER

Kleine denieren op de Kapellekouter in Kruishoutem	1

Linda EVERAERT

Een medaille van de Jacobietenbeweging nader bekeken: het Atterbury-complot en de <i>Unica Salus</i>	9

Raf VAN LAERE

Het muntschattencomplex van Nieuwerkerken uit het begin van de 19 ^{de} eeuw	21

Pierre DEGEL

De Tiense vrijwilligers van 1830 in de geschiedenis en de numismatiek	81

Jan MOENS

De Latijnse Muntunie – analyse van de oprichtingsakte <i>dd</i> ^o 23/XII/1865	103

Huguette TAYMANS

Een gouden medaille op het driejaarlijks salon te Gent in 1880	127

Huguette TAYMANS

Het hergebruik van Gentse noodmunten	133

Yvo DE CRAEMERE

Een plakiet met een Sino-Belgische geschiedenis	151

Joris FREDERICKX

Maak je eigen muntstempel! – Kies je eigen muntontwerp!	163

Laurens AERNOUT

Het muntteken op de 1 frank-stukken van Albert II 197

Jan MOENS

De numismatische geschiedenis tot 1900 van platina
en aanverwante metalen – Tweede aanvulling 201

RECENSIES

J.-Cl. MARTINY, *Het munthuis in Gent 768-1584* (Aimé HAECK) –
H. VANHOUDT, *De munten van de Bourgondische, Spaanse en
Oostenrijkse Nederlanden 1434-1830* (René WAERZEGGERS) –
W. GEETS, *Rekenmunt en klinkende munt in de Zuidelijke
Nederlanden 13de tot 18de eeuw* (Bert VAN BEEK) 205

DE TIENSE VRIJWILLIGERS VAN 1830 IN DE GESCHIEDENIS EN DE NUMISMATIEK

Pierre DEGEL *

*Fig. 1 – Het monument, een werk van beeldhouwer Joseph LAMBEAUX
(Foto: Pierre DEGEL)*

HISTORIEK

I. De Belgische opstand van 1830

NA DE NEDERLAAG VAN NAPOLEON I (WATERLOO, 18 JUNI 1815) MAAKTE België deel uit van het Koninkrijk der Nederlanden, dat door het Congres van Wenen op kunstmatige wijze in het leven werd geroepen om als dam tegen Frankrijk te dienen.

Na 15 jaar Hollandse heerschappij was de bevolking het bewind beu en wilde ze de vrijheid.

---

* Met dank aan mevr. Jeannine Jacobs-De Coninck, dr. Paul Kempeneers en dhr. Luc Vandamme.

De eerste spectaculaire onlusten, die spoedig zouden leiden tot de afscheuring van het zuidelijk gedeelte van het Koninkrijk der Nederlanden en tot het ontstaan van de onafhankelijke staat België, vonden plaats op 25 augustus 1830 na de opvoering van de opera *De Stomme van Portici* in de Muntchouwburg te Brussel. Meer bepaald het zingen van de aria *Amour sacré de la Patrie* zou het sein hebben gegeven tot de volkstoeloop, die weldra ontaardde in geweld.

Toen het nieuws uit Brussel in het land bekend werd, braken overal onlusten uit en kwam de bevolking in opstand. De meest toonaangevende steden waren Brussel, Luik, Namen, Bergen, Hoei, Aalst en Leuven. De Belgische Revolutie was begonnen en zou doorgaan tot het bittere einde.

Op 24 november werd door het Nationaal Congres het Huis Oranje-Nassau definitief ontheven van alle macht en gezag in België. Enkele dagen nadien, op 29 november, verhinderde het oproer te Warschau de Russische tsaar zijn leger naar de Nederlanden te sturen en kon Willem I vanwege het buitenland enkel rekenen op een troepenmacht uit Polen. Die regimenten gingen echter aan het muiten, waardoor de Belgische opstandelingen de macht in handen hielden.

Op 20 december verklaarde een internationale conferentie te Londen door haar protocol aan de Belgen dat ze onafhankelijkheid die ze zich hadden toegekend, zonder haar te raadplegen, mochten behouden.

De Septemberdagen te Tienen

23 september

De inwoners van de stad hadden tot dan geen enkele troepenmacht zien voorbijtrekken. Maar die dag rond 4 uur 's morgens trok een leger van 2.000 infanteristen en vier kanonnen door de stad ^[1]. Ze waren zo stil dat ten hoogste twintig mensen ze gezien hadden. Hun doel was Leuven, want die stad had op 2 september het Hollands garnizoen verjaagd, en nu kwam de vergelding.

Enkele jongelui, die uit nieuwsgierigheid de bewegingen van de Hollanders wilden kennen, volgden hen te paard. Ze kwamen zo dicht, dat ze op geweervuur onthaald werden en het paard van een van hen gedood werd. Men leefde in spanning, want in Leuven woedde de strijd in alle hevigheid. Rond 17 uur kwam een Hollandse kwartiermeester, vergezeld van enkele soldaten, naar Tienen om schikkingen te treffen voor het inkwartieren van bovenvermeld leger, dat te Leuven verslagen werd en te Tienen kwam uitrusten. De burgemeester wilde voorbereidselen treffen, maar het volk, waaronder zich enkele vooraanstaande personen bevonden, kwam samen op het stadhuis. Ze verklaarden dat men geen onderdak mocht verschaffen aan soldaten die tegen hun broeders kwamen vechten. Enkele inwoners, onder leiding van de heer Vandenbossche, gingen onderhandelen met generaal Evers, de commandant van de vijand. Ze wilden hem voorstellen de stad te ontwijken en op te trekken naar Vissenaken, maar de generaal weigerde.

---

[1] Verschillende auteurs vermelden afwijkende aantallen.

Fig. 2 – De inwoners verzamelden een grote hoeveelheid boterpotten op de Grote Markt en brachten ze op een stootkar of op hun hoofd naar de vestingen. De boterpotten hadden vanuit de verte, en bij valavond, het uitzicht van echte kanonnen (Naamloze lithografie uitgegeven door Et. Jean MALVAUX S.A. Brussel)

De Tienenaars, die er van overtuigd waren dat de vijand met geweld de stad zou willen betreden, sloegen alarm en riepen de stadswacht, de patriotten en de bevolking te wapen.

Burgemeester Loyaerts had op 28 augustus 1830 een burgerwacht opgericht. De compagnies werden gevormd door de leden van de St.-Joriskruisbooggilde, de St.-Sebastiaanshandbooggilde, de fuseliers van de St.-Barbaragilde en de Rederijkerskamer *Die Fonteyn*, inwoners van Tienen en ook van de omliggende gemeentes. Zij waren gewapend met degens, geweren en pistolen die ze kregen van de stad. De andere vrijwilligers moesten zelf voor hun wapens zorgen. De stadspoorten werden gesloten. Vastberaden en met de wapens in de hand, stonden de Tienenaars achter de stadsmuren. Rond 19 uur naderden de Hollanders, maar ze namen een afwachtende houding aan toen ze de stadspoorten gesloten zagen. Indien men de legende mag geloven, hadden onze dapperen op de stadsmuren van de *Oude Leuvense Poort* boterpotten geplaatst, die als kanonnen op de vijand gericht waren en die vanuit de verte, en bij valavond, het uitzicht hadden van echte kanonnen.

Toen waagden de Tienenaars met ongeveer 300 man een uitval. De Hollanders waren veel talrijker en beantwoordden de aanval met geweervuur. Ze moesten wijken voor de wilskracht en de moed van de Tienenaars, onder wie Patrice De

Waelhens, Albert Trappeniers, François Van Autgaerden, Guillaume Van Cauthem en Jean Vandermeeren de dappersten waren.

Om 20u30 was alles voorbij. De Tienenaars hadden 64 krijgsgevangen gemaakt en telden zelf enkele gewonden maar geen enkele dode. De vijand vluchtte in de richting van Vissenaken en keerde zo naar Sint-Truiden terug.

Fig. 3 – Verdediging van het Koninklijk Plein (Steendruk: G. SIMONAU)

Op 26 september gedroeg onze stadsgenoot Emmanuel Pariens zich als een held, door een kanon dat op het Koninklijk Plein stond en waarvan de kanoniers buiten gevecht waren gesteld, alleen te bedienen en zo de vijand in bedwang te houden tot er hulp kwam opdagen.

28 september

Weer was de vijand op komst. Ditmaal was het generaal Kortheyligers, die met 6.000 infanteristen, 300 ruiters en 16 stuks veldgeschut naderde^[2]. Hij wilde zich via Leuven bij het leger van prins Frederik der Nederlanden (de oudste zoon van Willem I) voegen.

Rond 8 uur 's morgens trokken de Tiense vrijwilligers naar Orsmaal, waar ze de voorhoede van het vijandelijke leger aanvielen. Spijtig genoeg moesten onze dapperen zich naar hun stad terugtrekken.

[2] Verschillende auteurs vermelden afwijkende aantallen.

Om 11 uur waren de Hollanders tot Hakendover genaderd. Ze stonden ter hoogte van de *Romeinse tumuli*. De vesten, rechts en links, van de *Maastrichtse poort* waren bezet door de Tiense vrijwilligers. Deze waagden een nieuwe uitval en er ontstond een hevig gevecht. De vijandelijke dragonders, gesteund door de infanteristen, vielen onze vrijwilligers aan die niet weken, integendeel. De moedigsten onder de onzen waren Patrice De Waelhens – nogmaals hij! ^[3] – Felix Dewaelheyns, de gebroeders de Luesemans, Charles Michotte, Philippe Smets, de vier Van Achten, Jean Vandermeeren en vele anderen.

Het vijandelijk leger, teruggedreven over gans de frontlijn en in de flank aangevallen door de boeren, van wie het aantal per minuut toenam, moest wijken. Om verder te kunnen optrekken waren de Hollanders verplicht een omweg te maken langs Hoegaarden.

De overwinning was compleet, de gevechten hadden bijna zes uur geduurd. Onze helden waren er nogmaals in geslaagd de vijand in bedwang te houden en 40 krijgsgevangenen te maken. Maar in hun rangen telden ze ditmaal vele gewonden en ook twee doden, Henri Sterkendries uit Bost en Henri Ficq uit Boutersem.

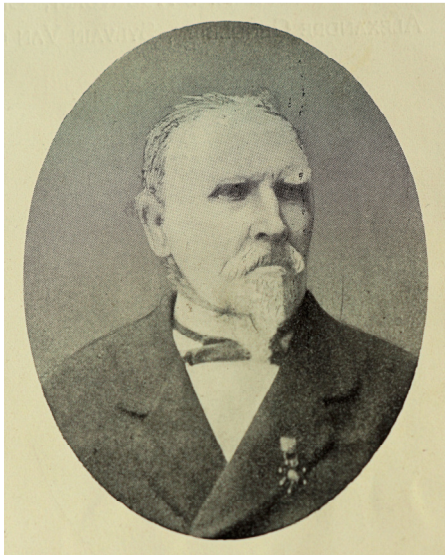

Fig. 4

Fig. 5

Links: Patrice DE WAELHENS, kapitein-commandant 1ste Korps Tiense Vrijwilligers, die gedecoreerd werd met de gouden medaille (vermeil) van de stad Tienen.

Rechts: Charles DE LUESEMANS, adjudant-majoor. Hij werd later burgemeester van Leuven en gouverneur van de provincie Luik.

[3] Nijs J.B., *Souvenirs historiques des Fêtes du 75ème anniversaire de l'Indépendance nationale à Tirlemont, les 5, 6 et 7 août 1905*, vermeldt op p. 13 dat Patrice De Waelhens werd gedecoreerd met de gouden medaille (vermeil) van de stad Tienen en eveneens met het *IJzeren Kruis* van de overheid.

21 oktober

Het aantal vrijwilligers nam in onze stad dagelijks toe. Op 20 oktober stond op onze Grote Markt een heel bataljon klaar om zich bij het leger van graaf Frederik de Mérode in de provincie Antwerpen te voegen. Dit bataljon stond onder het bevel van majoor N. Foncier (oud-bevelhebber van de stadswacht), adjunct-majoor Charles de Luesemans, de kapiteins Patrice De Waelhens en Emmanuel Pariens, en de luitenanten Mathieu Bodson en Jean Vandermeeren.

Donderdag 21 oktober vochten zij bij de brug van Walem, waar ze zich, volgens ooggetuigen, als de moedigste aller patriotten gedroegen. Jean Poffé verloor er het leven en Jacques Baeken werd er zwaar gewond toen hij de Belgische vlag op de ingenomen brug plantte. Op hetzelfde ogenblik slaagde luitenant Bodson erin onze vlag aan de Grote Nete te doen wapperen.

Fig. 6 - De aanval en verovering van de brug van Walem, door de Belgische vrijwilligers op 21 oktober 1830 (een zeldzame gravure van A. PAYEN)

22 oktober

François Van Dormael werd op 30 september door het *Voorlopig Bewind* aangesteld tot burgemeester van Tienen. Zijn aanstelling werd op 9 oktober bevestigd op vraag van de twee compagnies Tiense vrijwilligers en een groot aantal inwoners. Bij de verkiezingen van 22 oktober 1830 werd hij verkozen tot de nieuwe burgemeester van Tienen.

20 december

De strijd was gestreden. De conferentie van Londen erkende de Belgische onafhankelijkheid.

De Overheid en ook het Tiens stadsbestuur vergaten hun dappere strijders niet, en verleenden financiële bijstand aan de gewonden en aan de families van de gesneuvelden: een som van 7.920 gulden werd ter beschikking gesteld, waarvan 2.399 gulden gestort werd door de welstellende inwoners van de stad.

5 juni 1832

De Belgische frank werd ingevoerd ter vervanging van de gulden.

In de stadsarchieven staat vermeld dat volgende personen een pensioenbijdrage ontvingen:

Guillaume DE WYNANTS, die zijn linker hand had verloren in een gevecht te Lummel: 365 Fr. — Jérôme KERINGS, gewond te Walem: 450 Fr. — Jean ROSSIERS, gewond aan de Maastrichtse Poort: 450 Fr. — Joseph STRUYVEN, gewond in Tienen: 450 Fr — aan de weduwe van Jean POFFÉ, die werd gedood in Walem: 365 Fr — aan de familie van Corneille STRUYVEN, gesneuveld in Meersem: 400 Fr. — de weduwe van Léonard VANNOT, die dodelijk gekwetst werd in Tienen, ontving 200 Fr.

Hulde aan onze dappere strijders

Onze Tiense vrijwilligers hebben zich in de onafhankelijkheidstrijd van ons land, in en buiten hun stad, moedig gedragen.

Om de herinnering aan de heugelijke dagen te vereeuwigen, liet de stad Tienen 250 zilveren medailles slaan. Die werden, uit dankbaarheid, aan de overlevende vrijwilligers geschonken, van wie een groot aantal reeds werd vereerd met het IJzeren Kruis.

Al de Tiense vrijwilligers hebben die zilveren medaille ontvangen tijdens een openbare raadszitting op de Grote Markt.

Beschrijving

Fig. 7

Vz. Boven UNION ET FORCE

Eronder een lauriertak en een eiktak kruisgewijs geplaatst.

In het veld MÉMORABLES | JOURNÉES | DES 23. 28. 7BRE | ET 21. 8BRE | 1830. | —

Kz. AUX BRAVES | VOLONTAIRES | TIRLEMontois | DÉFENSEURS DE | LA PATRIE
in een lauwerkrans

Zilveren medaille met draagoog – Ø 23 mm – 5 g.

Variante: Dezelfde medaille, maar zonder draagoog in geelkoper, roodkoper (Ø 23 mm – 5 g) en tin (Ø 23 mm – 6 g).

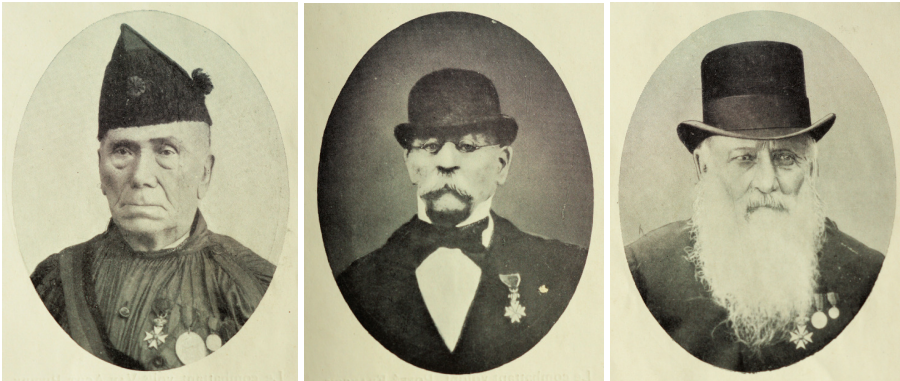

Fig. 8 – Philippe UTTEBROECK Fig. 9 – Jean SABOO Fig. 10 – Pierre VAN ACHT

Het IJzeren Kruis

Op 30 december 1833 bepaalt Leopold I dat er IJzeren Kruisen in twee klassen zullen zijn.

In een typisch Belgische regeling legt de koning vast dat het *IJzeren Kruis Eerste Klasse* een gouden kruis zal zijn met een Belgische leeuw naar rechts in goud omringd door een gouden cirkel met een diameter van 9,5 mm. Op de keerzijde staat het jaartal 1830.

Het kruis is vierarmig, met een diameter van 30 mm, en de benen bestaan uit ijzeren gespleten armen, goud omrand, met op elke punt van het kruis een gouden parel. De bovenste kruisarm heeft een ophanging met verlengde parel waardoor een ring gaat voor het lint. Bovenaan het kruis is een rood zijden lint van 31 mm met een smalle geel-zwart-gele zoom van 3 mm voorgeschreven. Het werd op de linkerborst gedragen.

Variante: Er bestaan ook kruisen met de opvulling van de kruisarmen in zwart hout en kruisen met zwart geëmailleerde benen, allebei eveneens goud omrand.

Fig. 11 (schaal 200%)

Fig. 12

Het *IJzeren Kruis Tweede Klasse* is een achthoekige ijzeren medaille met een afbeelding van een leeuw op een voetstuk, versierd met een scepter in een krans. Links en rechts staan vlaggen en daaromheen de woorden *AUX DÉFENSEURS DE LA PATRIE*. Onderaan de naam van de graveur *JOUVENEL F(écit)*.

Op de keerzijde staat het jaartal 1830 van het oproer met daaromheen de wapens van de negen provincies. Onderaan een palm- en olijftak gekruist. 1833, ijzer en $\varnothing$ 31 mm.

Variante: brons (15,13 gram), waarschijnlijk een proefslag.

Bron: VANDAMME L., *JOUVENEL, vader & zoon*, p. 44-45, Herent, Luc Vandamme, uitgever, 2011.

Alle gedecoreerde personen hebben deze medaille bij hen thuis ontvangen. Ze waren echter niet tevreden, daar deze medailles ondraagbaar waren.

Variante: Er zijn medailles bekend met een later aangebrachte ring. Men mag daaruit dus opmaken dat men de medaille toch heeft gedragen.

De eretekens zouden zijn bestemd voor gewonde burgers, dappere strijders voor de nationale onafhankelijkheid en zij die opvallende diensten aan het land hebben bewezen, en dit tussen de periode van 25 augustus 1830 en 4 februari 1831.

Er werden 1.835 kruisen en een onbekend aantal medailles uitgereikt.

Vanwege het gemor werden deze medailles door zilveren kruisen vervangen.

Het Koninklijke besluit van 22 augustus 1834 verving de *IJzeren medaille* door een *IJzeren Kruis Tweede Klasse*.

Het Koninklijk Besluit van 21 februari 1835 annuleerde het *IJzeren Kruis Tweede Klasse*. De dragers ervan kregen de toelating de insignes te vervangen door een *IJzeren Kruis Eerste Klasse*.

Het *IJzeren Kruis* was de eerste Belgische onderscheiding die ook werkelijk aan Belgen werd verleend.

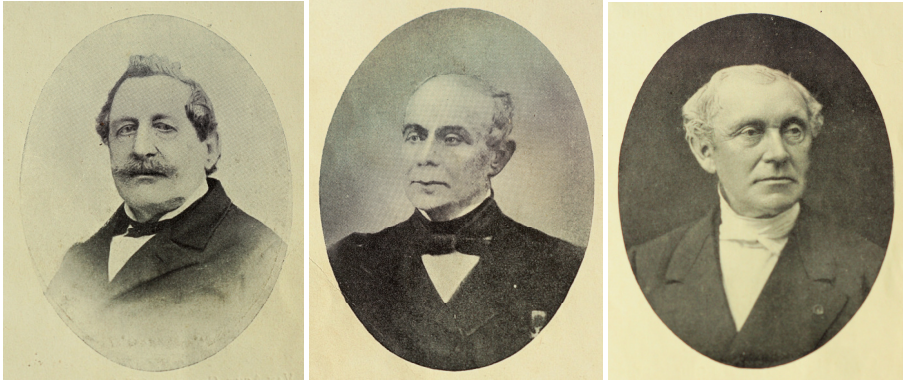

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

*Philippe SMETS en Georges VAN ACHT, beiden luitenant
bij het Tiens vrijwilligerskorps, en Charles PARDON*

Volgende personen werden voorgesteld voor buitengewone moed:

- Kapitein Emmanuel PARIENS en Luitenant Mathieu BODSON.

Idem voor heldendaden verricht tijdens de aanval tegen de Hollanders op 23 en 28 september te Tienen en op de brug van Walem op 21 oktober:

- Commandant N. FONCIER
- De kapiteins Patrice DE WAELEHENS, Jean VAN ACHT en Guillaume VANCAUTHEM
- De luitenanten Auguste DESUCCA, Felix DEWAELEHEYN, Guillaume PUTZEYS, Philippe SMETS, François VAN AUTGAERDEN, Jean VANDERMEEREN en Henri WARNAU
- De vrijwilligers Emmanuel BONVALET, Louis BACKEN, Jacques BAEKEN, François DEWILDE, Jean HENNUS, Henri HUBERT, Jacques MEKERS, N. MERTENS, Charles MICHOTTE, Jean REYNAERTS, Marcel ROBIETS, Albert TRAPPENIERS, Georges VAN ACHT (later luitenant), Guillaume VAN ACHT, Pierre VAN ACHT, Jacques VOUWÉ en Jean-Baptiste WAGEMANS.

Het Herinneringskruis voor de Vrijwilligers van 1830 ingesteld op 20 april 1878

Het vergulde, wit geëmailleerd kruis, met bovenaan een kroon, heeft een zwart geëmailleerd centraal medaillon met daarin, aan de voorzijde, de *Belgische Leeuw* en aan de achterzijde, het jaartal 1830.

Het Kruis werd gedragen aan een moiré lint van 35 mm breed, waarvan 27 mm zwart en een rand van 2 mm in geel en 2 mm in rood.

Dit Kruis, ingesteld op 20 april 1878, werd toegekend aan diegenen welke niet het *Ijzeren Kruis* (uitgereikt aan gekwetsten of diegenen welke een daad van

moed hadden gesteld) ontvingen en konden bewijzen als vrijwilliger te hebben deelgenomen aan de gevechten voor de onafhankelijkheid van België tussen 25 augustus 1830 en 4 februari 1831.

Fig. 16

Op 29 april 1878 ontvingen achtendertig Tiense vrijwilligers – vele waren reeds overleden – dit ereteken: Louis BAEKEN, J. BROUWERS, Pierre CONINCKX, Mathieu DEBROYE, Louis DEWAELEHEYN, Louis DROSSAERT, J.-B. ELAERTS, Pierre-Joseph HENDRICKX, Mathias HION, François JANSSENS, Paul-Joseph LAMBRECHTS, Dominique LAPORT, Luc LAPORT, Hubert MAES, Jean-Joseph MEURENS, Jacques MISSORTEN, Alexandre MORREN, Jean-Léonard MORREN, Pierre NAVEAU, Henri PEETERS, François POFFÉ, Dominique PONSARTS, Alexandre ROBEYNS, Jean-Batiste SABOO, Philippe SMETS, Hubert SMEYERS, Martin STEVENS, Jean STIELE, Jean-André STRUYVEN, Guillaume TAVERNIERS, Marcel TUERLINGS, Philippe UYTTEBROECK, Pierre VAN ACHT, Lambert VAN BAELEN, Pierre VAN BRUSSEL, Joseph VAN DAELEM, Jean-François VAN MEER en François VAN ROOSEBEKE.

Vermelden we nog dat volgende vrijwilligers niet in aanmerking kwamen om het *Herinneringskruis* te ontvangen wegens onvoldoende bewijsstukken: Lambert COELST, Henri COENEN, Pierre COREMANS, Pierre CORNELIS, François LAPORT, Melchior LOYENS, Marcel ROBIETS, Gustave SMETS, Melchior UYTTEBROECK en Adrien VANDERMEULEN.

Fig. 17 – Robert
DE LUESEMANS

Fig. 18 – Jacques
MISSORTEN

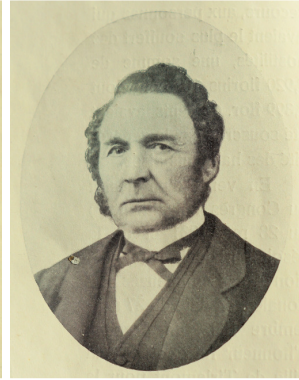

Fig. 19 – Alexandre
ROBYNS

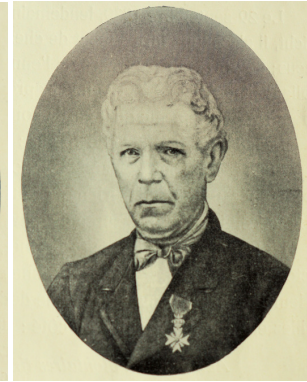
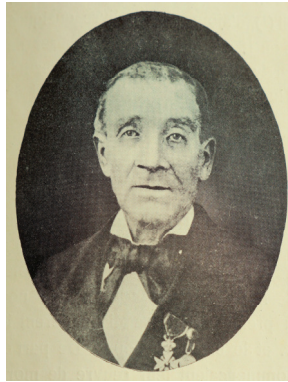

Fig. 20 – Mathieu HION Fig. 21 – Jean MORREN Fig. 22 – Dominique LAPORT

Epiloog

Zoals reeds vermeld, liet de stad Tienen 250 zilveren medailles slaan die aan de overlevende vrijwilligers werden geschonken.

In 1905, vijfenzeventig jaar na de plechtigheid, was echter bij geen enkel familielid van de Tiense vrijwilligers de zilveren medaille nog te vinden.

Van koning Leopold I hadden bijna allen het *Ijzeren Kruis* met het diploma 1830-1831 ontvangen. Daar dat ereteken door onze eerste vorst was geschonken, werd het doorgaans goed bewaard, terwijl aan de zilveren medaille van de stad minder belang werd gehecht, waardoor praktisch alle exemplaren verloren raakten. Inderdaad, toen men te Tienen in 1905 de vijfenzeventigste verjaardag van onze onafhankelijkheid vierde, zocht men tevergeefs naar de kleine zilveren medaille. J.B. Nijs had graag in zijn boek *Souvenir historique des Fêtes du 75ème anniversaire de l'Indépendance nationale à Tirlemont, les 5, 6 et 7 août 1905* een afbeelding ervan gegeven. F. DEWIT, directeur van de stedelijke tekenacademie, had ze eveneens graag geproduceerd op zijn prachtige kleurenaffiche (2 meter hoog bij 1 meter breed), die bij gelegenheid verscheen.

Heel het feestcomité zocht naar een exemplaar van de zilveren medaille bij de families van vrijwilligers, maar men vond er geen, zodat de afbeelding ervan ontbreekt, zowel in het boek van J.B. NIJS als op de affiche van F. DEWIT.

Op 24 mei 1939 ontving stadsarchivaris J. WAUTERS van kunstsmid A. PONSARTS uit de Hoegaardenstraat enkele medailles en penningen voor het Tiens museum. Daaronder vond hij niet alleen de zo gezochte zilveren medaille *Union et Force*, maar ook het mooie *Ijzeren Kruis*.

Het exemplaar van de zilveren medaille zou hebben toebehoord aan huisschilder H. DUWAERTS, die vrijwilliger was geweest in het Tiens korps dat tot het einde van de gebeurtenissen, in 1830-1831, op post was gebleven. Vandaag de dag zijn er meerdere exemplaren gekend bij verzamelaars en in het Penningkabinet te Brussel.

II. Tienen, augustus 1905 – 75ste verjaardag van de onafhankelijkheid

Onder de verschillende feestelijkheden die de stad Tienen op 5, 6 en 7 augustus 1905 organiseerde, vermelden wij speciaal de inwijding van het monument ter nagedachtenis van de Tiense strijders van 1830.

De Tiense federatie van oud-militairen, onder de leiding van hun voorzitter A. DONY, had eraan gedacht, uit erkentelijkheid, hulde te brengen aan hen die zich ingezet hadden voor het veroveren van onze onafhankelijkheid.

Vóór de legendarische *Boomkes*, een plantsoen van wilde kastanjes, staat het monument. Dit is het werk van de bekende beeldhouwer Joseph LAMBEAUX en werd op 6 augustus 1905 ingewijd.

Honderdenvijf verenigingen van Tienen en van buiten de stad waren op de plechtigheid aanwezig.

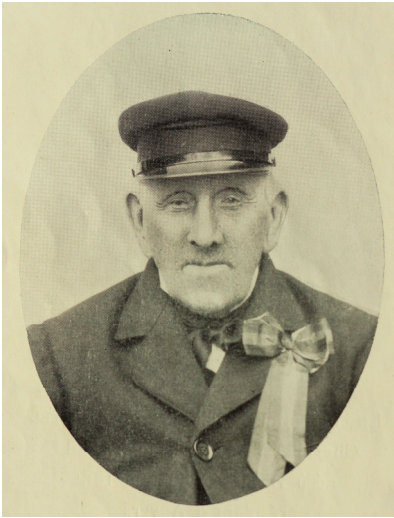

Fig. 24 – De honderdenvijf verenigingen vormden met hun vaandels een erehaag

*Fig. 23 – Het monument van de Tiense vrijwilligers van 1830
(Foto: Pierre DEGEL)*

Ze werd ook bijgewoond door minister van Binnenlandse Zaken, M. de Trooz, de vertegenwoordiger van de koning, generaal Heimburger, talrijke vooraansstaanden, en de enige nog in leven zijnde Tiense vrijwilliger van 1830, Gustaaf Smets, die in dat jaar 94 werd.

Fig. 25 – Gustaaf SMETS

*Fig. 26 – Dhr. FRANSSEN
Politiecommissaris van Tienen*

Na de plechtigheid en het defilé van de verschillende federaties, werd door het stadsbestuur aan elke vereniging een medaille overhandigd.

Beschrijving

Fig. 27

Vz. Boven INAUGURATION DU | MONUMENT ÉLEVÉ AUX | COMBATTANTS DE | 1830

In het midden, het gedenkteken op een voetstuk met het wapen van de stad Tienen, dat een vrijwilliger van 1830 voorstelt. Hij werpt zich met ontbloot hoofd in het gevecht, met in zijn opgeheven rechterhand een sabel en in zijn linkerhand een geweer met bajonet.

Onderaan het voetstuk ligt de Belgische leeuw met nationale vlag. Onder de eerste trap zijn de initialen J. V. (J. Visé) aangebracht.

Kz. Boven 6 AOUT | 1905

In het midden, een wapenschild in een lauriertak, met het wapen van Tienen.

Onderaan rechts VILLE DE | TIRLEMONT

Verzilverd brons met draagoog – 63 × 50 mm – 58 g. Slagaantal: 200 ex.

Graveur/atelier: J. VISÉ uit Molenbeek, naar een ontwerp van F. DEWIT, directeur van de Tiense Tekenenacademie.

Fig. 28 – J.-B. NIJS, ereafdelingshoofd bij de Belgische Spoorwegen

Fig. 29 – Adrien DONY, schepen en later burgemeester van Tienen

Fig. 30 – F. DEWIT, directeur van de Tiense Tekenenacademie

Lijst met de namen van de honderdenvijf verenigingen

1. L'Union	11. Royale amis réunis
2. Guillaume Tell	12. De goede Hoop
3. La Renaissance	13. La bonne Volonté
4. St-Barthélemy	14. St-Paul
5. St-Georges	15. La Chaîne d'Or
6. De Broederliefde	16. St-Denis
7. De Vlaamsche Schutters	17. St-Pierre
8. Jeanne d'Arc	18. De Vrijheid
9. Zucht naar Vooruigang	19. De Schutterskring
10. St-Dionysius	20. Vlaamse Schutters Laermans

21. De Verenigde Werklieden	63. De Moespik
22. De Belgische Schutters	64. De lastige Burgers
23. Le Progrès	65. De Jongen Leeuwen
24. Vlaamse Schutters Struyven	66. Het gekroond Schietijzer
25. De Scherpschutters	67. De standvastige Vrienden
26. De Eendracht	68. De Voortkomende Struyvers
27. Vol Moed	69. De Brouwersvrienden
28. Société Royale des Sauveteurs de Belgique	70. Het Edel Struyfspel
29. Help U Zelve	71. Het goed Gedrag Poff��
30. Union fraternelle Tirlemontoise	72. De lustige Struyvers
31. De Christene Broeders	73. St Denis Rudolfs
32. De Vooruitziende Vrouwen	74. De Standvastigheid Stryckmans
33. De Verenigde Wezen	75. De Standvastige Vrienden
34. De Schrijnwerkersbond	76. De Lichte Arm
35. Hoop en Vooruitzicht	77. Le bras de Fer
36. Alliance des Employés	78. De vergulde Bal
37. La Populaire Tirlemontoise	79. De ware Vrienden
38. De Vlaamsche Zonen	80. La Boule de Fer
39. Hagelands Weergalm	81. De edele Bal
40. Les Parisiens	82. Snelle Bil
41. Facteurs réunis	83. De gouden Bil
42. Kunst en Vermaak	84. De zilveren Bil
43. Heidebloem	85. De edelen Bil
44. Vermaak na Arbeid	86. Pikvogel
45. Het Davidsfonds	87. St-Theobaldus
46. De Toekomst	88. Le Ph��nix
47. De Gilde der Lederbewerkeren	89. De Gelukzoekers
48. Peter Benoit Kring	90. De Broederlijke Pijl
49. De Fontein	91. Vrije Schutters
50. Vrede en Vermaak	92. De Handpijl
51. De goede Werken	93. De gulden Pijl
52. Het goed Gedrag Dewever	94. De stalen Handpijl
53. Doe uw best	95. De kloekmoedige Handpijl
54. Het verguld IJzer	96. De Saxoen canarievogel
55. De Struyver	97. De jonge Liefhebbers
56. De Gulden Hof	98. Het paradijs der Vinken
57. IJver en Broedermin	99. Le joyeux Chant de Pinsons
58. De Optracht	100. De Verenigde Vinkers
59. De Belgische Schutters	101. De beroemde Vink
60. Thiensche Schutters	102. De Vrolijke Vinkenliefhebbers
61. Het vast Gedacht	103. Les vrais Pinsonniers
62. De flinke Arm	104. Les vieux Jours
	105. Het Davidsfonds II

Een paar verenigingen zijn nog altijd actief, zoals *De Heidebloem* (toneel en zang), *La Chaîne d'Or* en *Guillaume Tell* (Balboogmaatschappijen), *Het Edel Struyfspel* (struifspel) en *Het Davidsfonds* (cultuurnetwerk).

Groene Jef

In de jaren '70 was het monument, door de verwerking, zo groen geworden, dat de volksmond sprak van *Groene Jef* of *De Groene*. In 2012 werden de meeste monumenten in Tienen gerestaureerd en sindsdien staat onze *Jef* er weer terug in zijn oorspronkelijke staat bij.

Een herdenkingsmonument in Brussel voor al de gesneuvelden van 1830

Op 2 oktober 1830 werden al de gesneuvelden van de Septemberrevolutie samengebracht op het Sint-Michielplein in Brussel en er begraven; de naam van het plein werd veranderd in Martelarenplein.

Er werd een herdenkingsmonument opgericht ter nagedachtenis van deze helden. Het bevat zevenentwintig platen, waarvan er zesentwintig dienst doen om de naam en de geboorteplaats van iedere gesneuvelde te vermelden. In totaal werden 466 namen weerhouden.

Op het Stadsarchief van Brussel wordt een register bewaard waarin al de gekwetsten en gesneuvelden van 1830 worden vermeld. Het bevat alle mogelijke inlichtingen over hun burgerlijke staat en soort van kwetsuren. Het werd er gedeponeerd op 30 april 1862 onder het nummer 3528.

Wij gingen op zoek naar onze Tiense vrijwilligers en vonden er de namen van Jean POFFÉ (gesneuveld in Walem), Jean REYNAERTS en Leonard VANNOT (gesneuveld in Bergen), Henri STERKENDRIES uit Bost (op de gedenkplaat staat Hoegaarden) en Henri FICQ uit Boutersem (gesneuveld in Tienen). De naam van Louis-Pierre LEBRUIN werd niet weerhouden; nochtans was deze moedige strijder een Tiense vrijwilliger die sneuvelde in Meerssen, samen met onderofficier Corneille STRUYVEN. Deze namen werden eveneens gegraveerd op de achterzijde van het monument dat staat op de Grote Markt van Tienen.

Tot mijn verrassing vond ik ook een naamgenoot, Jean Baptist Degel. Hij was woonachtig te Brussel, 40 jaar, gehuwd en vader van drie kinderen. Hij sneuvelde in Brussel op 25 september 1830. Misschien is hij nog wel een ver familielid.

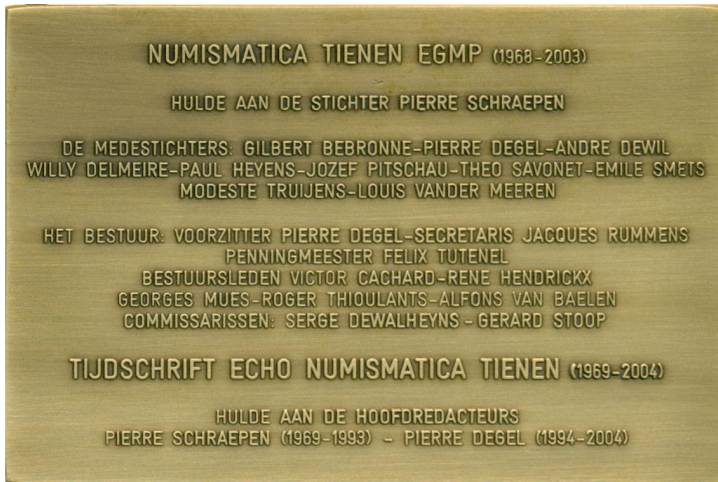
III. Numismatica Tienen brengt hulde aan de Tiense vrijwilligers van 1830

Ter gelegenheid van 35 jaar tijdschrift *Echo Numismatica Tienen* in 2004 liet Numismatica Tienen een mooie bronzen plaket slaan.

Vz. Bovenaan **T I E N E N** | **September 1830**

Onderaan **NUMISMATICA TIENEN EGMP 1968 – 2003**

In het veld, een zicht van de Grote Markt van Tienen tijdens de septemberdagen van 1830: de Tienenaars verzamelen hun boterpotten om op de vesten te plaatsen en zo de Hollanders te misleiden. De Hollanders dachten dat de stad zwaar versterkt was met kanonnen, en dropen verschrikt af naar Leuven. Rechts het Stadhuis met renaissancegevel zoals vóór de verbouwing (*naamloze lithografie*).

Fig. 31

Kz. Tekst in 13 lijnen NUMISMATICA TIENEN EGMP (1968 – 2004) | HULDE AAN DE STICHTER PIERRE SCHRAEPEN | DE MEDESTICHTERS: GILBERT BEBRONNE – PIERRE DEGEL – ANDRE DEWIL | WILLY DELMAIRE – PAUL HEYENS – JOZEF PITSCHAU – THEO SAVONET – EMILE SMETS | MODESTE TRUIJENS – LOUIS VANDER MEEREN
 HET BESTUUR: VOORZITTER PIERRE DEGEL – SECRETARIS JACQUES RUMMENS | PENNINGMEESTER FELIX TUTENEL | BESTUURSLEDEN VICTOR CACHARD – RENE HENDRICKX | GEORGES MUES – ROGER THIOULANTS – ALFONS VAN BAELEN | COMMISSARISSSEN SERGE DEWALHEYNS – GERARD STOOP
 TIJDSCHRIFT ECHO NUMISMATICA TIENEN (1969–2004)
 HULDE AAN DE HOOFDREDACTEURS | PIERRE SCHRAEPEN (1969–1993) – PIERRE DEGEL (1994–2004)

Gepatineerd brons	96 × 66 mm – 190 g – 32 ex.
Gepatineerd brons vz.	96 × 66 mm – 190 g – 102 ex. *
Verguld brons vz.	96 × 66 mm – 190 g – 12 ex. *

Graveur: Paul Huybrechts
 Atelier: Paul Huybrechts, Herent
 Alle plaketten zijn genummerd.

Nawoord

De list met de Tiense boterpotten

De toenmalige gemeentesecretaris, Jean-Albert PARDON, heeft de evenementen van 28 september 1830 opgetekend in het register der *Beslissingen van het College van Burgemeester en Schepenen van de stad Tienen periode 1.1.1827 – 29.9.1830*, maar nergens is er sprake van boterpotten.

In Tienen is er geen enkel officieel document daarover te vinden.

Anderzijds heeft Leo VAN NECK de legende wel vermeld op p. 96 van zijn boek *1830 Geïllustreerd – Vóór, gedurende en na de Omwenteling*, Brussel, 1903: Onder de afbeelding van de naamloze lithografie, uitgegeven door *Établissements Jean Malvaux S.A.* Brussel, staat het volgende:

DE KANONSTUKKEN VAN THIENEN. De inwoners verzamelden eene groote hoeveelheid boterpotten en brachten die op de vestingen; die list verspreidde den schrik onder de Hollanders en zij dorsten het beleg niet aanvangen.

Verder in de tekst: *Den 23sten September werden de Hollanders te Leuven teruggedreven en zij wilden te Thienen kantoneeren. Ten gevolge der weigering van de inwoners, moesten zij, langs Vissenaeken, Sint-Truiden bereiken.*

Wie was Leo VAN NECK?

Hij was rechtsgeleerde, advocaat te Brussel, bestuurder van het dagblad *Le Franc-Tireur*, Syndicus van de *Vereniging van de Periodieke Pers* en secretaris van de *Koninklijke Officierenbond van de Belgische Burgerwacht*. Van 1902 gaf hij in gans het land voordrachten met lichttekeningen over de *Gebeurtenissen van 1830*. Deze tekeningen werden eveneens gebruikt voor zijn boek dat vertaald werd in het Nederlands door Gustaaf TRIBOUT van de *Drukkerij V. Verte-neuil & L. Desmet* te Brussel in 1903.

De Tienenaars, vooral de ouderen, kennen allemaal de legende van *de list met de boterpotten* en vertellen dan ook graag het verhaal verder aan hun kleinkinderen.

---

* Met blanco keerzijde; deze plaketten werden uitgereikt bij diverse gelegenheden met een individueel aangepaste gegraveerde tekst op de keerzijde, zoals aan laureaten van de Tweejaarlijkse Ereprijs Numismatica Tienen, aan auteurs van het tijdschrift *Echo Numismatica*, enz.

Bibliografie

- BORNÉ A.-Ch., *Distinctions Honorifiques de la Belgique 1830-1985*, Bruxelles, 1985, p. 98-103.
- CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS, *Liste des pièces composant la collection numismatique au 30 juin 1930*, p. 159, Bruxelles, 1930.
- DEGEL P., *De Tiense vrijwilligers van 1830 in de geschiedenis en de numismatiek*, in *Miscellanea Numismatica*, p. 93-100, Tienen, 1978.
- DEGEL P., *Plaket met een zicht van de Grote Markt van Tienen*, in het maandelijks tijdschrift *Echo Numismatica Tienen*, december, p. 2, Tienen, 2004.
- DEGEL P., *35 jaar Tijdschrift Echo Numismatica Tienen*, in *De Muntklapper*, driemaandelijks tijdschrift van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde, april-mei-juni, p. 13-16, Sint-Katelijne Waver, 2005.
- DEGEL P., *35 jaar Tijdschrift Echo Numismatica Tienen in 2004*, in *Jaarboek van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde*, p. 112-113, Aalst, 2010.
- DEGEL P. & TOMAS S., *Catalogus van de Tiense Penningen, Medailles en Zegel-matrijzen*, p. 30, Tienen, 1984.
- GUIOTH J., *Histoire numismatique de la Révolution belge*, p. 40-41, pl. IV n° 32, Hasselt, 1844.
- KEMPENEERS P., *Aren lezen aan de Gete*, pp. 71 en 75, Tienen, 1975.
- KEMPENEERS P., *Tienen in vroegere tijden*, p. 108-109, Tienen, 1984.
- KEMPENEERS P., *Tienen in verbeelding*, p. 124, Tienen, 1986.
- LALOIRE E., *Souvenirs numismatiques des Fêtes jubilaires de 1905*, p. 34-35, pl. n° 25, Bruxelles, 1907.
- LECOCK L., *De Hanemannen van Grimde*, p. 101-103, Tienen, 1995.
- NIJS J.B., *Souvenir historique des Fêtes du 75ème anniversaire de l'Indépendance nationale à Tirlemont, les 5, 6 et 7 août 1905*, pp. 13 en 27-29, Tirlemont, 1907.
- QUINOT H., *Décorations Belges et Congolaises*, p. 86-87, Bruxelles, 3e édition, Auteur – Éditeur, 1946.
- TOURNEUR V., *Catalogue des médailles du Royaume de Belgique*, tome premier (1830-1847), p. 29-30, Bruxelles, Ch. Dupriez éditeur, 1911.
- VANDAMME L., *Jouvenel, vader & zoon*, p. 44-45, Herent, Luc Vandamme, uitgever, 2011.
- VAN HEESCH J., *Revolutie in België – Penningen en draagtekens van de Belgische Revolutie (1830)*, p. 11, Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel, 2005.
- VAN HOOREBEKE P., *175 jaar Leopoldsorde & de Belgische Nationale Orden*, Koninklijk Legermuseum Brussel, 2007, p. 76.
- VAN NECK L., *1830 - Geïllustreerd – Vóór, gedurende en na de Omwenteling*, pp. 51, 96 en 103, Brussel, 1903.
- WOUTERS A., *Géographie des communes belges : Canton de Tirlemont*.